

SL

SL

SL

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 14.9.2009
COM(2009) 469 konč.

**POROČILO KOMISIJE SVETU, EVROPSKEMU PARLAMENTU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

o uporabi in učinkovitosti Direktive o strateški okoljski presoji (Direktiva 2001/42/ES)

POROČILO KOMISIJE SVETU, EVROPSKEMU PARLAMENTU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ

o uporabi in učinkovitosti Direktive o strateški okoljski presoji (Direktiva 2001/42/ES)

1. UVOD

Direktiva 2001/42/ES¹ o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje (v nadaljnjem besedilu: Direktiva o strateški okoljski presoji, Direktiva SOP) zahteva, da se za nekatere javne načrte in programe izvede okoljska presoja, preden se sprejmejo.

Člen 12(3) Direktive zahteva, da Komisija predloži prvo poročilo o uporabi in učinkovitosti te direktive Evropskemu parlamentu in Svetu pred 21. julijem 2006. Z namenom, da se vključijo dodatne zahteve glede zaščite okolja, bi morali to poročilo, če je ustrezno, spremljati predlogi sprememb, zlasti glede možnosti, da se njegovo področje uporabe razširi še na druga področja/sektorje in druge vrste načrtov in programov.

Zaradi zamud pri prenosu te direktive v mnogih državah članicah in zaradi omejenih izkušenj v zvezi z njeno uporabo, informacije, dostopne 21. julija 2006, niso zadoščale za pripravo poročila, kot je bilo načrtovano. (Poleg tega je moralo to prvo poročilo upoštevati izkušnje novih držav članic, ki so pristopile v letih 2004 in 2007).

Glavni viri, uporabljeni za pripravo tega poročila, so opisani v Prilogi.

2. PRENOS DIREKTIVE SOP

Države članice so morale prenesti Direktivo SOP v svojo zakonodajo do 21. 7. 2004. Do navedenega datuma pa je le devet od 25 držav članic dejansko preneslo to direktivo.

Decembra 2004 je bilo sproženih 15 postopkov za ugotavljanje kršitev v zvezi z nesporočanjem, ker ni bila sprejeta zakonodaja, s katero bi bila prenesena Direktiva SOP. Pozneje je Sodišče Evropskih skupnosti obsodilo pet držav članic, ker niso prenesle Direktive. Za zdaj ni druge zadevne sodne prakse Sodišča Evropskih skupnosti.

Do vključno leta 2009 so direktivo prenesle že vse države članice. Komisija je začela izvajati študijo za preverjanje usklajenosti prenosa direktive v državah članicah. Kjer je ustrezno, so bili že sproženi ali pa bodo sproženi postopki, povezani z nepopolnim ali nepravilnim prenosom.

¹ UL L 197/30, 21.7.2001 str. 30. Beseda „strateška“ se v Direktivi ne uporablja. Tu se uporablja le zaradi poenostavitve.

3. KLJUČNI ELEMENTI POSTOPKA STRATEŠKE OKOLJSKE PRESOJE

3.1. Osnovna načela

Načrti in programi, na katere se nanaša direktiva, so predmet okoljske presoje med pripravo in pred sprejetjem. To obsega sestavo okoljskega poročila, v katerem se določijo verjetni znatni vplivi na okolje in primerne druge možnosti, ter izvedbo posvetovanj (z javnostjo in okoljskimi organi, v primeru čezmejnih učinkov pa tudi z drugimi državami članicami). Okoljsko poročilo in rezultati posvetovanj se upoštevajo pred sprejetjem. Ko so načrti in programi sprejeti, se okoljski organi in javnost o tem obvestijo in zadevne informacije se jim dajo na voljo. Da bi ugotovili nepredvidene škodljive vplive na zgodnji stopnji, je treba spremljati znatne okoljske vplive načrtov in programov.

Direktiva se nanaša na naslednje načrte in programe in njihove spremembe, če jih je pripravil in/ali sprejel organ² in če so potrebni na podlagi zakonodajnih, regulativnih ali upravnih določb:

- (1) Načrti in programi, ki so pripravljeni za nekatere sektorje³ in ki določajo okvir, znotraj katerega se bodo v prihodnosti podeljevala dovoljenja za izvajanje projektov v okviru Direktive o presoji vplivov na okolje (Direktiva PVO)⁴.
- (2) Načrti in programi, ki zahtevajo presojo v skladu z Direktivo o habitatih (92/43/EGS⁵).
- (3) Načrti in programi, ki določajo okvir, znotraj katerega se bodo v prihodnosti podeljevala dovoljenja za izvajanje projektov (ne le tistih, ki so navedeni v Direktivi PVO; gl točko (1) zgoraj) in za katere je bilo s „presejalnim pregledom“ („screening“)⁶ ugotovljeno, da bodo verjetno imeli znaten vpliv na okolje.
- (4) Manjše spremembe načrtov in programov ter načrti in programi za manjša območja na lokalni ravni, le če se s presejalnim pregledom ugotovi, da bodo verjetno imeli znaten vpliv na okolje.
- (5) Ta direktiva se ne uporablja za načrte in programe v naslednjih sektorjih: obramba države, civilna zaščita, finančne zadeve in proračun.

² Pojem „organ“ ima v sodni praksi Sodišča Evropskih skupnosti širok pomen. Nanaša se na javne organe, poljavne organe ali privatizirana komunalna podjetja, ki so odgovorni za zagotavljanje javnih storitev pod nadzorom države in imajo v ta namen posebna pooblastila. Več podrobnosti je na voljo pod točkama 3.12 in 3.13 navodil Komisije o izvajanju Direktive SOP.

³ Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, energija, industrija, promet, ravnanje z odpadki, gospodarjenje z vodo, telekomunikacije, turizem, prostorsko načrtovanje, raba zemljišč.

⁴ Direktiva 85/337/EGS o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje, kot je bila spremenjena (UL L 175, 5.7.1985, str. 40).

⁵ Direktiva 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL L 206, 22.7.1992, str. 7).

⁶ S pregledom od primera do primera ali z določitvijo vrst načrtov in programov ali s kombinacijo obeh pristopov.

3.2. Opredelitev obsega uporabe Direktive

V splošnem večina držav članic ni naletela na težave pri določanju obsega uporabe Direktive SOP. Večina jih poroča, da njihov model temelji na kombiniranem pristopu, pri katerem je seznam načrtov in programov, ki se presoja, dopolnjen s pristopom, prilagojenem vsakemu posameznemu primeru, da se ugotovi, ali je presoja potrebna.

3.3. Opredelitev obsega okoljskega poročila (člen 5(4))

Obseg in raven podrobnosti informacij, ki naj se vključijo v okoljsko poročilo, se določijo v dogovoru z okoljskimi organi. Ta postopek se zdaj imenuje „določanje obsega ocenjevalnega poročila“ („scoping“).

Direktiva SOP navaja le omejene zahteve glede obsega okoljskega poročila. Zato države članice uporabljajo različne metode za določanje obsega ocenjevalnega poročila in tudi za posvetovanje z zadevnimi organi. Postopki za določanje obsega ocenjevalnega poročila se večinoma pripravijo za vsak primer posebej, saj večina držav članic ne predpisuje posebnih metod.

Obstajajo razlike med državami članicami glede tega, kateri organ odloča o izidu postopka določanja obsega ocenjevalnega poročila. Za to je pogosto odgovoren načrtovalni organ, ki se mora pred to odločitvijo posvetovati z okoljskim organom; v nekaterih drugih primerih pa je za to odločitev pristojen okoljski organ.

Le v nekaterih državah članicah zahteva postopek določanja obsega ocenjevalnega poročila posvetovanje z javnostjo, čeprav to ni obveznost, ki bi bila predpisana z Direktivo.

3.4. Okoljsko poročilo (člen 5 in Priloga I)

V okoljskem poročilu so opredeljeni, opisani in ovrednoteni verjetni znatni vplivi načrtov in programov na okolje in primerne druge možnosti, pri čemer se upoštevajo cilji in geografski obseg načrtov in programov.

Vse nacionalne zakonodaje o prenosu zakonodaje vsebujejo formalno zahtevo po opisu izhodiščnih razmer. Določitev pravega obsega podatkov in ravni podrobnosti ocenjevanja sta glavni težavi, o katerih poročajo države članice.

Druge težave, o katerih poročajo države članice, so pomanjkanje kakovostnih informacij, zamudnost zbiranja podatkov, pomanjkanje enotnih meril za opredelitev obsega in vsebine izhodiščne analize ter odsotnost standardnega nabora okoljskih in trajnostnih meril za presojo načrtov in programov.

3.5. Opredelitev primernih drugih možnosti (člen 5(1))

Upoštevanje in določitev drugih možnosti v okoljskem poročilu je eno od maloštevilnih vprašanj, ki so povzročala težave v državah članicah. Nekatere države članice so pripravile obsežna nacionalna navodila, z namenom, da zagotovijo podporo za določanje in izbiranje primernih drugih možnosti v posameznih postopkih. Vendar večina držav članic ni opredelila, kako naj se to izvrši.

Večina nacionalnih zakonodaj ne vsebuje konkretne opredelitve „primernih drugih možnosti“ ali števila drugih možnosti, ki jih je treba ovrednotiti; izbor „primernih drugih možnosti“ se določa na podlagi ovrednotenja za vsak posamezni primer in ustrezne odločitve. Vse države članice poročajo, da je treba drugo možnost „neukrepanje“ obvezno vključiti v okoljsko poročilo.

3.6. Posvetovanja (z javnostjo in okoljskimi organi) (člen 6)

Ker Direktiva SOP ne vsebuje podrobnih opisov postopkov za posvetovanje z javnostjo, se uporablja veliko različnih metod: sporočila za javnost, objave v uradnih listih ali v tisku, javna srečanja, internetne ankete in vprašalniki. Glede trajanja posvetovanja z javnostjo je le malo držav članic določilo fiksne časovne okvire. Večina držav članic dopušča, da posvetovanja trajajo najmanj en mesec, nekatere druge pa o tem odločajo za vsak primer posebej.

V splošnem izkušnje kažejo, da posvetovanje z javnostjo, zlasti kadar se organizira na zgodnji stopnji načrtovanja in kadar se obravnava kot proces, prispeva k boljšemu sprejemanju načrtov in programov in s tem k zgodnjemu ugotavljanju in reševanju konfliktov.

3.7. Čezmejna posvetovanja (člen 7)

Poroča se o več primerih čezmejnih posvetovanj in raven zadovoljstva se zdi visoka, razen pri jezikovnih zadevah.

Stroški prevajanja dokumentov in dejstvo, da se dokumentacija ne prevaja sistematično, sta glavna vzroka za zaskrbljenost, o katerih se poroča. Nevladne organizacije poročajo, da v praksi posvetovanje ne poteka vedno na zgodnji stopnji, ampak šele, ko se načrti in programi že nekaj časa izvajajo.

3.8. Spremljanje znatnih vplivov na okolje

Člen 10 Direktive določa, da je treba spremljati znatne okoljske vplive izvajanja načrtov in programov, da se dovolj zgodaj ugotovijo nepredvideni škodljivi vplivi in da se lahko po potrebi sprejmejo ustrezni sanacijski ukrepi.

Zelo malo držav članic poroča, da so vzpostavile metode spremljanja ali pripravile nacionalna navodila o tem, kako vzpostaviti kazalnike za spremljanje. Pomanjkanje ustreznih nacionalnih navodil lahko sproži vprašanje učinkovitega izvajanja določbe o spremljanju v nekaterih državah članicah.

4. RAZMERJE DO DRUGE ZAKONODAJE EU IN VPRAŠANJ POLITIKE

Direktiva SOP je na formalen in jasen način povezana z Direktivo o habitatih in Direktivo o presoji vplivov na okolje (Direktiva PVO), tesno pa je povezana tudi z drugimi direktivami (direktiva o vodi, direktiva o nitratih, direktiva o odpadkih, direktiva o hrupu in direktiva o kakovosti zraka⁷), ki vsebujejo zahteve za

⁷

Direktiva 2000/60/ES o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike (UL L 327, 22.12.2000, str. 1). Direktiva 91/676/EGS o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih

vzpostavitev in ovrednotenje načrtov in programov v sektorjih, na katere se nanaša strateška okoljska presoja, povezana pa je tudi s Protokolom o strateški okoljski presoji (Protokolom SOP)⁸.

Člen 11 Direktive SOP določa, da lahko države članice za načrte in programe, pri katerih je obveznost izvesti presojo vplivov na okolje predpisana hkrati v Direktivi SOP in drugi zakonodaji Skupnosti, poskrbijo za usklajene oziroma skupne postopke.

Le malo držav članic poroča o obstoju navodil za usklajevanje skupnih postopkov za izpolnjevanje zahtev, ki na podlagi drugih direktiv veljajo za presoje.

4.1. Direktiva o presoji vplivov na okolje

Obe direktivi se v veliki meri dopolnjujeta: Direktiva SOP ureja začetni del procesa („up-stream“) in določa najboljše opcije v začetni načrtovalni fazi, Direktiva PVO pa poznejši del procesa („down-stream“) in se nanaša na projekte, ki so v poznejši fazi izvajanja. Teoretično ni verjetno, da bi se oba procesa prekrivala. Vendar pa je bilo ugotovljenih več področij, na katerih lahko pri uporabi obeh direktiv pride do prekrivanja⁹.

Zlasti razmejitve med opredelitvami, kaj pomeni načrt, kaj program in kaj projekt, niso vedno jasne in lahko se pojavijo dvomi o tem, ali „predmet“ presoje ustreza merilom le ene od obeh direktiv ali pa obeh. V zvezi s tem so opredelitve nekaterih kategorij projektov, navedenih v Prilogi II Direktive POV v zvezi s spremembami rabe zemljišč, nejasne in bi lahko povzročile zamenjavo z Direktivo SOP.

Države članice so izbrale različne pristope za odpravljanje potencialnih pomanjkljivosti, ki izhajajo iz prekrivanja postopkov; ti pristopi segajo od skupnih postopkov v posebnih primerih do neformalnega usklajevanja med pristojnimi organi. Vendar mnoge države članice pogosto menijo, da nimajo dovolj izkušenj za pravilno opredelitev in presojo težav, povezanih s prekrivanjem.

Zaradi pomanjkanja izkušenj pri izvajanju Direktive SOP so številne države članice poudarile potrebo po usklajevanju obeh postopkov; vendar pa se še vedno dogaja, da se mehanizmi in orodja vedno ne razvijajo in preizkušajo ustrezno. To bi bilo mogoče doseči z dokumenti z navodili, ki bi jih pripravili v sodelovanju z državami članicami.

virov (UL L 375, 31.12.1991, str. 1). Direktiva 2006/12/ES o odpadkih (UL L 114, 27.4.2006, str. 9). Direktiva 2002/49/ES o ocenjevanju in upravljanju okoljskega hrupa (UL L 189, 18.7.2002, str. 12). Direktiva 2008/50/ES o kakovosti zunanjega zraka in čistejšem zraku za Evropo (UL L 152, 11.6.2008, str. 1).

⁸ Protokol o strateški okoljski presoji h Konvenciji UNECE o presoji čezmejnih vplivov na okolje (Kijev, 2003). Odobren je bil s Sklepom 2008/871/ES, UL L 308, 19.11.2008, str. 33.

⁹ – Kadar so veliki projekti sestavljeni iz podprojektov ali kadar pomen projektov presega zgolj lokalni pomen. – Projekti, ki zahtevajo spremembe načrtov uporabe zemljišč (ki bodo zahtevale strateško okoljsko presojo), preden lahko načrtovalec zaprosi za dovoljenje za izvedbo in opravi presojo vplivov na okolje. – Načrti in programi, v katerih so določena zavezujoča merila za poznejše soglasje za izvedbo projektov. – Hierarhična povezava med strateško okoljsko presojjo in presojjo vplivov na okolje („razvrščanje“).

Proučiti bi bilo mogoče tudi *združitev Direktive PVO in Direktive SOP*, da se razčistijo njuna medsebojna razmerja in okrepi njuno medsebojno dopolnjevanje in učinkovitost na podlagi celostnega postopka okoljske presoje. To se sicer morda zdi privlačna možnost, vendar je zelo malo držav članic priporočilo združitev teh dveh direktiv; poudarile so, da bi moral biti vsak postopek popolnoma samostojen, ker se obe direktivi medsebojno dopolnjujeta in se nanašata na različne stopnje in postopke.

Če se upošteva to dejstvo in omejene izkušnje pri izvajanju Direktive SOP, se za zdaj ne zdi primerno, da bi oba postopka združili. Na tej stopnji je mogoče doseči boljšo usklajenost in koherentnost s popravilom neusklajenosti med določbami obeh direktiv in z jasnejšimi opredelitvami problematičnih kategorij projektov v Direktivi PVO, tako da se slednja spremeni in/ali da se pripravijo navodila, kot je navedeno zgoraj.

4.2. **Direktiva o habitatih in akcijski načrt za biotsko raznovrstnost¹⁰**

Glede **Direktive o habitatih** in zlasti njenega člena 6(3), ki zahteva posebno presojo v nekaterih primerih, države članice menijo, da ni mogoče poročati o večjih težavah v zvezi z njenim razmerjem do člena 11(2) Direktive SOP, ki določa usklajene ali skupne postopke za izvedbo presoje. Dejansko države članice poročajo, da so izvedle ukrepe za preprečitev podvajanja in prekrivanja, v glavnem z usklajenim pristopom, ki mu dajejo prednost pred skupnim¹¹ pristopom.

Vendar je treba pripomniti, da so nevladne organizacije izrazile zaskrbljenost v zvezi s tem vprašanjem.

Glede akcijskega **načrta za biotsko raznovrstnost (NBR)** mnoge države članice preprosto menijo, da določbe Direktive SOP zadoščajo, in upoštevajo njeno vsebino.

Vmesno poročilo za leto 2008 o izvajanju akcijskega načrta za biotsko raznovrstnost¹² navaja, da je zelo malo verjetno, da bi EU dosegla svoj cilj zaustavitve izgubljanja biotske raznovrstnosti do leta 2010. Poročilo poudarja potrebo po nadaljnjem napredku pri zagotavljanju, da se strateška okoljska presoja in presoja vplivov na okolje sistematično izvajata pri okoljsko občutljivih posegih, ki jih financirajo države članice in Evropska skupnost.

4.3. **Protokol SOP**

Konvencija iz Espooja o presoji čezmejnih vplivov na okolje, h kateri je ES pristopila, je bila dopolnjena s Protokolom SOP. Protokol SOP je bil sprejet v Kijevu 21. maja 2003 in pozneje podpisan s strani 36 držav in Evropske skupnosti. Da bi začel veljati, ga mora 16 podpisnic ratificirati (do zdaj ga je ratificiralo 10 podpisnic).

Protokol SOP ni omejen na *čezmejne* učinke načrtov in programov; obravnava tudi učinke načrtov in programov znotraj posamezne države pogodbenice. Ko bo začel

¹⁰ COM(2006) 216

¹¹ Usklajevanje strateške okoljske presoje z drugimi presojami in skupni postopek z eno samo presojo, ki ustreza zahtevam obeh direktiv.

¹² COM(2008) 864

veljati, bo zahteval, da podpisnice ocenjujejo vplive nekaterih načrtov in programov na okolje. Protokol se v nasprotju z Direktivo SOP nanaša tudi na politike in zakonodajo.

4.4. Podnebne spremembe

Pomanjkanje uveljavljene metodologije za določitev učinkov so mnoge države članice omenjale kot ključno težavo. Vprašanja **podnebnih sprememb** se pri strateški okoljski presoji obravnavajo za vsak primer posebej in v glavnem v zvezi z načrti in programi s potencialnim znatnim učinkom na podnebje, kakršni so načrti in programi s področja energetike in prometa. Vendar pa se tudi pri ostalih načrtih in programih vse več pozornosti posveča podnebnim vprašanjem.

Nekatere države članice razvijajo posebne metodologije za merjenje potencialnih emisij toplogrednih plinov nekaterih načrtov in programov; druge si prizadevajo doseči „ogljikovo nevtralnost“ (to pomeni, da izvajanje načrtov in programov ne sme povzročati povečanja emisij toplogrednih plinov) ali ugotavljajo učinke na podnebne spremembe v smislu pričakovanega zmanjšanja emisij toplogrednih plinov.

Glede na pomanjkanje posebnih navodil glede upoštevanja vprašanj podnebnih sprememb v Direktivi SOP bi bilo treba posebna navodila dodatno pripraviti.

5. PROGRAMI, SOFINANCIRANI S STRANI ES V OBDOBJU 2007–2013 ¹³

V skladu s členom 3(9) se Direktiva SOP ni nanašala na načrte in programe iz programskega obdobja 2000–2006. Za programsko obdobje 2007–2013 se je Direktiva SOP v celoti uporabljala v skladu z njenim členom 2(a) ter v skladu z Uredbo o koheziji, Uredbo o razvoju podeželja in Uredbo o ribištvu, ki izrecno navajajo potrebo po izvedbi strateške okoljske presoje.

V praksi je bilo za večino operativnih programov, sprejetih v obdobju 2007–13, treba opraviti strateško okoljsko presojo na podlagi Direktive. To je pomenilo, da strateške okoljske presoje niso bile opravljene za operativne programe, ki niso opredeljevali okvira, znotraj katerega bi se lahko v prihodnosti izdajala dovoljenja za izvajanje projektov, tj. v glavnem programe Evropskega socialnega sklada. Skladnost z zahtevami Direktive SOP je bila pogoj za odobritev programov s strani Komisije.

Natančneje, glede operativnih programov kohezijske politike je bilo na podlagi izkušenj s strateško okoljsko presojo ugotovljeno naslednje:

- Jasno je, da je na vsebino programov vplival proces strateške okoljske presoje, saj je bilo treba okoljske zahteve upoštevati na stopnji načrtovanja, čeprav je težko ugotoviti, v kolikšni meri.

¹³ Uredba (ES) št. 1083/2006 o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu (UL L 210, 31.7.2006, str. 25). Uredba (ES) št. 1698/2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRR) (UL L 277, 21.10.2005, str. 1). Uredba (ES) št. 2371/2002 o ohranjanju in trajnostnem izkoriščanju ribolovnih virov v okviru skupne ribiške politike (UL L 358, 31.12.2002, str. 59).

- Raven udeležbe javnosti v mnogih državah članicah ni bil tako velik, kot bi lahko bil. Dejansko so morali mnogi načrtovalni organi zaradi tesnih rokov za odobritev programov opraviti strateško okoljsko presojo v kratkem času. Poleg tega je treba pripomniti, da člen 11 (Partnerstvo) Uredbe (ES) št. 1083/2006 predvideva sodelovanje organov, ki predstavljajo civilno družbo, v fazah priprave programa.
- Z okoljskimi organi so potekala posvetovanja in bili so vključeni v proces odločanja, čeprav je bilo v nekaterih primerih težko upoštevati vsa njihova priporočila.
- Okoljska poročila niso bila vsa enako kakovostna, nekatera so bila razmeroma slabe kakovosti.

Presoja programov razvoja podeželja je dala v zvezi s strateško okoljsko presojo naslednje rezultate:

- Kakovost strateške okoljske presoje je bila v različnih državah članicah zelo različna.
- V večini primerov je veliko število zainteresiranih strani sodelovalo v posvetovanjih z javnostjo, čeprav v nekaterih primerih ni bilo dovolj priložnosti za vključitev javnosti zaradi neustreznih metod posvetovanja.

Podobne so bile ugotovitve glede operativnih programov, ki jih financira Evropski sklad za ribištvo.

Čeprav v celoti gledano ni jasno, koliko strateška okoljska presoja vpliva na vsebino programov, je bistvenega pomena poudariti splošni pozitiven učinek prve uporabe Direktive SOP na programe, ki jih financira Skupnost. Čeprav obstajajo možnosti za izboljšave, je izvajanje Direktive SOP povzročilo boljše vključevanje okoljskih vidikov v vsebino programov. Okoljski organi so bolj vključeni v vse faze procesa odločanja.

6. UČINKOVITOST DIREKTIVE

Presoja učinkovitosti Direktive SOP je temeljila na presoji, koliko je vključitev okoljskih vidikov vplivala na postopke načrtovanja in priprave programov ter na odločitve in koliko so bili načrti in programi spremenjeni kot posledica uporabe postopka strateške okoljske presoje.

6.1. Učinek strateške okoljske presoje na proces načrtovanja

Večina držav članic je zlasti omenjala prispevek strateške okoljske presoje na izboljšano organizacijo in strukturo celotnega postopka načrtovanja in to navajala kot pozitiven element. Zlasti formalne zahteve glede posvetovanja z okoljskimi organi in javnostjo so povečale preglednost postopkov načrtovanja.

6.2. Učinek SOP na vsebino načrtov in programov

Večina držav članic poroča, da je strateška okoljska presoja v mnogih primerih spremenila vsebino načrtov in programov. Glede tega se izkušnje razlikujejo. V

splošnem se poroča, da strateška okoljska presoja ni spremenila glavnih ciljev dodeljevanja finančnih sredstev med cilje financiranja; spremenili pa so se nekateri cilji financiranja, ureditve ali merila. Vendar nekatere druge izkušnje kažejo, da je na ravni največjih nacionalnih načrtov znatno število ugotovitev strateške okoljske presoje imelo velik vpliv na vsebino načrtov, tudi glede izbora drugih možnosti ali vključitve pomembnih priporočil, izhajajočih iz strateške okoljske presoje.

Večina držav članic tudi poroča, da se vsebina načrtov in programov postopno spreminja zaradi ponavljajočega se procesa strateške okoljske presoje, ki se izvaja hkrati s pripravo načrtov in programov. Zlasti omenjajo, da so dragi omilitveni ukrepi, ki so bili sprejeti prej, morda postali odvečni kot neposredna posledica zgodnje vključitve okoljskih vidikov v načrte in programe.

6.3. Ugotovljene koristi strateške okoljske presoje

Države članice so ugotovile več koristi strateške okoljske presoje, kot so:

- vključitev okoljskih vidikov v odločanje in pripravo bolj ekološko zasnovanih načrtov in programov;
- uvedba sodelovanja zadevnih javnih organov in posvetovanja z njimi; to olajšuje in krepi sodelovanje med različnimi organi (za načrtovanje, okolje in zdravstvo);
- povečana preglednost odločanja zaradi vključitve več ravni družbe;
- prispevek strateške okoljske presoje k izboljšani skladnosti z zahtevami zadevne posebne okoljske politike.

7. PRILOŽNOSTI ZA IZBOLJŠANJE DIREKTIVE

Dolgoročno gledano bi lahko razmislili o nekaterih spremembah, ki bi upoštevale začetek veljavnosti Protokola OSP, razširile obseg Direktive OSP (da bi ta bolje obravnavala nekatera vprašanja, kot so podnebne spremembe, biotska raznovrstnost in tveganja) in okrepile sinergije z drugimi akti okoljske zakonodaje. S tem v zvezi bi lahko proučili naslednja priporočila:

- Začetek veljavnosti *Protokola SOP* lahko povzroči spremembe Direktive SOP. Lahko bi razmislili o morebitnih dodatnih spremembah Direktive SOP. Nekatere od teh sprememb bi lahko vključili kot del revizije Direktive PVO, na primer s spremembami njenih prilog.
- Protokol SOP za razliko od Direktive SOP tudi spodbuja potencialno uporabo strateške okoljske presoje pri nekaterih *politikah in zakonodajnih predlogih*. Zaradi dejstva, da se Direktiva SOP ne nanaša na politike, ki določajo okvir načrtov in programov, je treba razmisliti o morebitni vključitvi politik in zakonodaje v področje uporabe Direktive kot o eni od možnosti za prihodnost.
- Obstaja potreba, da se v državah članicah *razvijejo zmogljivosti* za zagotovitev učinkovitega izvajanja Direktive SOP. V ta namen je treba zelo spodbujati izgrajevanje zmogljivosti, zlasti z usmerjenimi kampanjami za zaposlovanje in

usposabljanje strokovnjakov za strateško okoljsko presojo in pripravo dokumentov z navodili.

- Končno so nekatere države članice poudarile potrebo po *dodatnih navodilih*, zlasti glede tolmačenja nekaterih ključnih pojmov Direktive (merila za presejalni pregled, določitev drugih možnosti, usklajevalni mehanizmi in/ali skupni postopki za izpolnitev zahtev za presojo na podlagi drugih direktiv, posebna navodila glede povezave med strateško okoljsko presojo in presojo vplivov na okolje). Navodila EU za razmislek o boljši vključitvi podnebnih sprememb in vprašanj biotske raznovrstnosti v strateško okoljsko presojo bi lahko pripravila Komisija v sodelovanju z državami članicami.

8. SKLEPI

Celostna podoba uporabe in učinkovitosti Direktive SOP po vseh državah članicah je raznolika glede institucionalnih in zakonskih ureditev postopka strateške okoljske presoje in glede tega, kako države članice razumejo njegovo vlogo. Ta raznolika podoba tudi določa način, kako države članice gledajo na prednosti in pomanjkljivosti in kateri ukrepi bodo verjetno izboljšali izvajanje in učinkovitost Direktive.

Splošne ugotovitve tega prvega poročila kažejo, da se strateška okoljska presoja v državah članicah šele začenja uporabljati in da so potrebne dodatne izkušnje, preden se odloči, ali je treba Direktivo spremeniti, in kako naj se to izvede. Zdi se, da države članice dajejo prednost stabilnosti v zakonodajnih zahtevah, tako da se sistemi in postopki strateške okoljske presoje ustalijo in omogočijo vzpostavitev preverjenih načinov uporabe strateške okoljske presoje za izboljšanje procesa načrtovanja. Naslednje ocenjevalno poročilo bi moralo biti pripravljeno leta 2013.

V splošnem je mogoče sklepati, da Direktiva SOP prispeva k sistematični in strukturirani obravnavi okoljskih problemov v načrtovalnih procesih ter k boljši vključitvi okoljskih vidikov v zgodnji fazi procesa. Poleg tega na podlagi svojih zahtev (okoljsko poročilo, posvetovanje z zadevnimi organi in javnostjo ter njihovo informiranje itd.) zagotavlja boljše in usklajene postopke načrtovanja ter prispeva k preglednim in participativnim procesom odločanja.

Priloga

Glavni viri informacij

- Študija, ki jo je naročila Komisija, o poročilu o uporabi in učinkovitosti Direktive SOP: <http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/study0309.pdf>
- Odgovori držav članic na vprašalnik Komisije o uporabi in učinkovitosti Direktive SOP.
- Študija, ki jo je naročila Komisija: „*Razmerje med Direktivo POV in Direktivo SOP*“ („*The Relationship between the EIA and the SEA Directives*“) (2005) http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/final_report_0508.pdf.
- Priročnik o strateški okoljski presoji za kohezijsko politiko za obdobje 2007–2013 (2007, Mreža programov za zeleni regionalni razvoj (GRDP – Greening Regional Development Programmes)).
- Navodila Komisije za izvajanje Direktive 2001/42/ES, (2003) <http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-support.htm>.
- Izkušnje Komisije pri izvajanju in uveljavljanju Direktive SOP ter uporaba slednje pri programih za obdobje 2007–2013, ki jih sofinancira EU.